

Tore Witsø Rafoss, Sindre Bangstad

Å TILBRINGE TID MED GUD

En kvalitativ studie av unge voksnes bibelbruk

KIFO Rapport 2018: 3

KIFO

INSTITUTT FOR
KIRKE-, RELIGIONS- OG LIVSSYNSFORSKNING

Tore Witsø Rafoss

Sindre Bangstad

Å TILBRINGE TID MED GUD

EN KVALITATIV STUDIE AV UNGE VOKSNES BIBELBRUK

KIFO Rapport 2018: 3

KIFO Rapport 2018: 3

Rapporten er utgitt av

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Postboks 37 Sentrum, 0101 Oslo

www.kifo.no

kifo@kifo.no

ISBN 978-82-92972-49-6

ISSN 0807-7517

FORORD

Denne rapporten presenterer kvalitative analyser av bibelbruk, basert på dybdeintervjuer med elleve unge voksne nordmenn med tilknytning til Den norske kirke og til frikirkelige miljøer. Rapporten er et resultat av et samarbeidsprosjekt mellom Det Norske Bibelselskap og Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning (KIFO). Analysene supplerer og er fortatt i forlengelsen av funnene i rapporten *Nordmenns bibelbruk* (Rafoss 2017), en rapport som også var et resultat av et samarbeid mellom Det norske bibelselskap og KIFO.

Tore Witsø Rafoss har vært prosjektleder og har hatt hovedansvaret for å forta intervju, analysere data og skrive rapporten. Sindre Bangstad har bidratt ved å intervju, foreta analyser og har levert tekst til rapporten.

Takk til Ånund Brottveit som har lest gjennom og kommentert. Den største takken går til de elleve informantene som åpent og generøst delte sine erfaringer og synspunkter med oss. Det er takket være deres bidrag at det er mulig her å presentere ny kunnskap om bibelbruk i Norge i dag.

Oslo, oktober 2018

Tore Witsø Rafoss og Sindre Bangstad

INNHOOLD

FORORD	3
INNHOOLD.....	4
1. TEMA OG PROBLEMSTILLING	7
2. METODE OG DATAGRUNNLAG.....	9
2.1 SPØRSMÅL OG INTERVJUGUIDE	9
2.2 UTVALG OG INTERVJU.....	9
2.3 FORSKNINGSETIKK.....	11
3. TEORETISKE PERSPEKTIV	13
3.1 LIVED RELIGION-PERSPEKTIVET	13
3.2 TOLKNINGER OG FORTELLINGER	14
4. TIDLIGERE ERFARINGER MED BIBELEN	15
4.1 INNLEDNING	15
4.2 INFORMANTENES FORTELLINGER	15
4.3 DISKUSJON	21
4.4 HOVEDPUNKTER.....	22
5. OMFANG OG FORMER FOR BIBELBRUK.....	23
5.1 INNLEDNING	23
5.2 OMFANG AV BIBELBRUK	23
5.3 STRUKTURERT OG IKKE-STRUKTURERT BIBELBRUK	24
5.4 FYSISKE OG DIGITALE BIBLER.....	25
5.5 BIBELEN SOM FYSISK BOK.....	26
5.6 BRUK AV ULIKE OVERSETTELSER OG UTGAVER	27
5.7 HOVEDPUNKTER.....	28
6. HINDER FOR BIBELBRUK	29
6.1 INNLEDNING	29
6.2 BIBELEN ER EN VANSKELIG BOK	29
6.3 PRAKTISKE GRUNNER TIL AT MAN IKKE LESER	31
6.4 PERSONLIGE GRUNNER	32
6.5 TROSBASERTE GRUNNER	33
6.6 HOVEDPUNKTER.....	37
7. MOTIVASJON TIL BIBELBRUK	39
7.1 INNLEDNING	39

7.2	Å LESE BIBELEN ER ET MØTE MED GUD.....	39
7.3	Å LESE BIBELEN GIR KUNNSKAP.....	41
7.4	HOVEDPUNKTER.....	44
8.	KONKLUSJON	45
9.	LITTERATURLISTE	47
10.	APPENDIKS: INTERVJUGUIDE.....	49

1. TEMA OG PROBLEMSTILLING

Denne rapporten er en kvalitativ analyse av unge nordmenns bibelbruk. Målet er å gi detaljert, nyansert og dyptloddende forståelse av unges bruk og syn på Bibelen. Derfor har vi foretatt timelange intervjuer med elleve informanter i alderen 19 til 27 år. De har generøst delt sine erfaringer og synspunkter med oss, og fortalt åpent om bibelbruk, tro, tvil og mye annet. Deres fortellinger har gitt oss et unikt datagrunnlag som her vil bli presentert og analysert. Rapporten kan forstås som er svart på fire overordnede spørsmål:

1. Hva kjennetegner informantenes tidligere erfaringer med bibelbruk i barndom og oppvekst?
2. Hva slags omfang og form har informantenes bibelbruk?
3. Hva hindrer bibelbruk?
4. Hva motiverer til bibelbruk?

For å svare på disse hovedspørsmålene, skal vi også svare på en rekke underspørsmål. Når vi undersøker bibelbruk i barndom og oppvekst, vil vi spørre hvordan familie, venner og tilknytning til trossamfunn har formet informantene. Når vi undersøker omfang og form for bibelbruk, vil vi blant annet spørre: Hvor ofte og hvordan bruker man Bibelen? Leser man mer i frikirkene enn i Den norske kirke? Hva slags erfaringer har informantene med digitale hjelpemidler? Foretrekker de bestemte utgaver eller oversettelser? Når vi ser på hva som hindrer og motiverer til bibelbruk, skal vi blant annet diskutere hvordan både praktiske og trosbaserte forhold kan hindre og motivere til bruk.

Rapportens svar på disse spørsmålene vil bidra med ny og unik kunnskap om bibelbruk. Oss bekjent er det ikke gjort noen tilsvarende undersøkelse tidligere, og denne rapporten vil derfor gi viktig, ny kunnskap. Den er relevant for alle som ønsker å forstå, ikke bare bibelbruk, men også hva som kjennetegner kristen tro og tvil blant unge i Norge i dag.

Gangen i rapporten er som følger: I kapittel 2 redegjøres det for datagrunnlag, metode og forskningsetiske hensyn. I kapittel 3 presenteres kort noen teoretiske perspektiv som vil være nyttige når vi skal sette funnene inn i en større, vitenskapelig sammenheng. Kapittel 4 til 7 presenterer funnene i undersøkelsen, og hvert av disse fire kapitlene kan ses på som et svar

på hvert av de fire overordnede spørsmålene. Til slutt, i kapittel 8, konkluderes og oppsummeres rapporten.

2. METODE OG DATAGRUNNLAG

2.1 SPØRSMÅL OG INTERVJUGUIDE

For å stille gode spørsmål som kan gi svar på forskningsspørsmålene, utviklet vi en intervjuguide (appendiks 1) som ble brukt i alle intervjuene. Det var viktig for oss å samle inn konkret informasjon om ulike former for bibelbruk, og vi spurte derfor en rekke spørsmål knyttet til dette. I tråd med et *lived religion*-perspektiv var vi ikke interessert i kun lesning av Bibelen og meninger om Bibelen, men også om hvordan Bibelen blir brukt på ulike måter og hvordan Bibelen som en fysisk bok ble brukt og forstått. Etter samtaler med oppdragsgiver, Det norske bibelselskapet, hadde vi også identifisert en rekke andre temaer vi var opptatt av å undersøke, slik som bruk av digitale bibelverktøy, erfaring med ulike oversettelser av Bibelen med mere.

I tillegg til spørsmålene som handlet direkte om bibelbruk, stilte vi også en rekke spørsmål om oppvekst, religiøs bakgrunn, kristen tro, tvil med mere. Målet var at disse spørsmålene ville gi oss informasjon om informantene som gjorde at vi kunne sette det de sa om bibelbruk inn i en større sammenheng. Merk at spørsmålene i intervjuene ikke er identisk med forskningsspørsmålene som blir besvart i denne rapporten. Når man forsker, stiller man spørsmål til datamaterialet og svarer på disse, og disse spørsmålene trenger ikke være de samme som de som faktisk ble stilt til informantene.

2.2 UTVALG OG INTERVJU

I denne studien har vi brukt såkalte kvalitative semi-strukturerte dybde-intervjuer. Det vil si at intervjuguiden dannet utgangspunktet for samtalene, men at den på ingen måte detaljstyrte intervjuene. Som regel stilte vi mange oppfølgingsspørsmål, og ofte førte samtalen til at beslektede temaer og spørsmål ble diskutert. Alle intervjuene ble tatt opp på bånd og transkribert. De transkriberte intervjuene ble så kodet og analysert. Intervjuene varte i gjennomsnitt 57 minutter. De korteste intervjuet var på 45, mens de lengste var på 1 timer 16 minutter. Lengden og fleksibiliteten i dybdeintervjuer gjør at man kan få frem detaljer, kunnskap og nyanser i informantenes oppfatninger på en helt annen måte enn det statistiske metoder tillater. Når disse funnene i tillegg kan diskuteres opp mot kvantitative studier av

samme tema (Rafoss 2017), så har man det som kalles *metodetriangulering*, det vil si at man bruker flere metoder for å studere samme fenomen, noe som ofte beskrives som en god vitenskapelig fremgangsmåte.

Intervjuene ble foretatt i sommerhalvåret 2018. Totalt er elleve personer i alderen 19 til 27 år blitt intervjuet om bibelbruk. Fem av disse er tilknyttet den norske kirke, mens de resterende seks er tilknyttet ulike frikirkelige miljøer, inkludert to respondenter som er tilknyttet pinsebevegelsen. Fem var menn, og seks var kvinner.

Rekrutteringen av informanter har funnet sted ved bruk av den såkalte snøball-metoden, hvor informanter som er villige til å la seg intervjuer har henvist til andre potensielle informanter i sitt nettverk.

Informantene er rekruttert fra kristne trossamfunn i Oslo. Oslo er en by med relativ liten grad av bibelbruk (Rafoss 2017: 33), samtidig som det er det området som er i sterkest vekst i hele Norge, og er en by med en større grad av tros- og livssynsmessig mangfold enn noen annen by i Norge (Bangstad 2018). Graden av tilflytting av særlig unge til Oslo innebærer også at den yngre befolkningen i Oslo har sterkere innslag av tilflyttere fra andre fylker og regioner av landet. Dette betyr at vi har snakket med mange som bor i Oslo, men som altså er oppvokst andre steder i landet. En kvalitativ studie kan aldri være representativ på samme måte som statistiske undersøkelser, men de elleve vi har snakket med representerer likevel en spredning i geografisk bakgrunn. Informantene har også blitt valgt ut med det mål å få tak på informanter av begge kjønn og med tilknytning til Den norske kirke og til frikirker. Disse valgene er et resultat av at vi ønsker å få tak i unge, kristne med ulike tilknytning, og kan dermed beskrives som et strategisk utvalg. Målet har vært å finne informanter som vil kunne gi oss svar som er egnet til å belyse de problemstillingene vi er interessert i. Selvsagt ville andre informanter, selv med lignende bakgrunn, gitt oss annen data. Vi mener likevel at diskusjonene og analysene i denne rapporten gir kunnskap og har relevans hinsides informantenes personlige og unike erfaringer (det som vitenskapsteoretisk kalles *teoretisk generalisering*). Funnene i rapporten kan derfor danne grunnlag for forståelse og diskusjon av bibelens rolle i unges liv mer generelt. Når disse funnene også samstiles med kvantitative undersøkelser om samme tema (slik som Rafoss 2017), så har man et godt utgangspunkt for å forstå både bredden og dybden i de unges bibelbruk.

Som alle forskningsmetoder, har også kvalitative metoder sine begrensninger. Blant de mest utbredte begrensningene, er såkalte intervju- eller respondenteffekter (Kvale 1997). Dette betyr at det i kvalitative intervjuer om temaer som berører tro, livssyn og andre sensitive temaer, vil være en viss risiko for at respondenten har forestillinger om hva som er et «korrekt» svar fra hans eller hennes side. Når temaet eksempelvis er bibelbruk- og lesning, kan man tenke seg at en respondent antar at intervjueren på forhånd har en bestemt, normativ forventning om hva som er passende eller tilstrekkelig mengde av bibelbruk. Da vil respondenten kunne overdrive omfanget av egen bibellesning. Vår erfaring i intervjuene var likevel at informantene snakket åpent om dette temaet og delte erfaringer uavhengig om de leste lite eller mye. Vi mener derfor at det ikke er grunn til å tro at intervju- og respondenteffekter har påvirket datainnsamlingen på en vesentlig måte.

2.3 FORSKNINGSETIKK

Studien og forskningsspørsmålene har vært godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Et krav fra NSD er at datamaterialet må behandles konfidensielt og anonymiseres. Vi har derfor valgt å anonymisere en del opplysninger om informantene i denne rapporten, slik at de ikke skal være gjenkjennbare. Et annet etisk krav er at alle informantene blir informert om innholdet og formålet med studien og at de kan velge å ikke svare på spørsmål, avbryte intervjuet eller i ettertid velge å trekke tilbake samtykket. (Ingen av informantene valgte å gjøre disse tingene.) Sensitive og kompliserte temaer knyttet til tro og tvil ble diskutert i intervjuene, noe som kunne vekke ulike følelser og informantene. Det var viktig for oss å ikke stille spørsmål eller skape en situasjon som skapte unødvendig stress eller ubehag for de vi intervjuet, noe vi heller ikke fikk inntrykk av. Flere av informantene uttrykte også i etterkant av intervjuene at syntes det hadde vært spennende og interessant delta i intervjuene.

3. TEORETISKE PERSPEKTIV

3.1 LIVED RELIGION-PERSPEKTIVET

I analysene av datamaterialet i denne undersøkelsen anvender vi oss av et forskningsteoretisk perspektiv utviklet innenfor religionssosiologien de siste tre år som går under betegnelsen *lived religion*. På norsk kan dette best oversettes med begreper som «levd» eller «erfart» religion. Religionssosiologer som arbeider innenfor dette forskningsteoretiske perspektivet, er særlig opptatt av hvordan religion og religiøsitet nedfeller seg i hverdagslige praksiser. En av pionerne innenfor studier av *lived religion* er Nancy T. Ammerman. Hun beskriver i en tidsskriftsartikkel fra 2016 dette perspektivet som ledd i en «kulturell vending» innen religionssosiologien siden 1990-tallet og som utviklet seg med bakgrunn i en utbredt faglig misnøye med at fagdisiplinen religionssosiologi hadde «viklet seg inn i endeløse fagdebatter om hvorvidt den moderne verden opplevde sekularisering eller ikke» (Ammermann 2016: 83). Blant andre sentrale navn innen *lived religion*-perspektivet finner vi de amerikanske historikerne David Hall (1997) og Robert Orsi (1985), samt sosiologer som Meredith McGuire (2008) og Courtney Bender (2003).

Perspektivskiftet som ligger i den kulturelle vendingen til *lived religion*-forskere innebærer at man er mer opptatt av hverdagslige og kroppsliggjorte religiøse praksiser, snarere enn for eksempel analyser av religiøse grunnlagstekster som Bibelen og den troendes forhold til slike tekster alene (Ammermann 2016: 93).¹ For våre formål i denne rapporten innebærer dette at vi er opptatt av å besvare spørsmål knyttet til det man kan karakterisere som bibellesningens og bibelbrukens *materialitet*, eksempelvis knyttet til den enkelte bibelbrukers bruk av digitale verktøy, det forhold vedkommende har til Bibelen som et fysisk objekt og som et objekt for bestemte følelser, og hvordan bibellesning- og bruk innlemmes eller utskilles fra andre hverdagsrutiner og praksiser.

¹ En norsk forsker som har anvendt *lived religion*-perspektiver på empirisk materiale, er Ida Marie Høeg (Høeg 2009).

3.2 TOLKNINGER OG FORTELLINGER

Vi har i våre intervjuer med de unge bibelleserne lagt vekt på også å få et inntak til informantenes livshistorier, ut i fra et analytisk utgangspunkt som ser religiøs tro og praksis som tett sammenvevd med informantenes praktiske erfaringer og deres biografi. Dette kalles ofte en narrativ tilnærming og er basert på ideen om at mennesker ofte bruker fortellinger når forstår og snakker om egne og andres liv (Johannessen, Rafoss & Rasmussen 2018: kapittel 4). Dette innebærer at vi prøver å ta høyde for, ikke bare enkeltutsagn hos informantene, men også hvordan de i intervjuene forteller sammenhengende fortellinger om egne liv. Spesielt tydelig er dette i kapittel 4, hvor vi analyserer informantenes utsagn om oppvekst, religion og bibelbruk.

Både *lived religion*-perspektivet og en narrativ tilnærming er *hermeneutiske*, det vil si en meningssentrert tilnærming som innebærer at vi har vært opptatt av å forstå informantenes livsverdener, deres meninger, tro og holdninger på deres egne vilkår. Det er med dette utgangspunktet rapporten presenterer detaljerte og nyanserte analyser av hva det innebærer for unge å lese Bibelen i Norge i dag.

4. TIDLIGERE ERFARINGER MED BIBELEN

4.1 INNLEDNING

I dette kapittelet skal vi undersøke hva informantene har fortalt oss om oppvekst, tro og bibelbruk. Vi er opptatt av å undersøke hvordan oppvekst, familie, venner, tro og bibelbruk henger sammen. Dette kapittelet vil også fungere som en introduksjon til informantene, siden vi vil beskrive fortellingene til alle de elleve personene vi snakket med. I tråd med *lived religion*-perspektivet og livsløp-perspektiver har det analytisk verdi å forstå helheten i det informanter sier og undersøke hvordan de bruker fortellinger (narrativer) for å gi mening til egne liv.

4.2 INFORMANTENES FORTELLINGER

Kvinnelig informant (23 år) med bakgrunn fra Den norske kirke forteller om en oppvekst med kristne foreldre i Midt-Norge, med blant annet deltakelse i barnegospel fra førskolealder, søndagsskole og Ten Sing senere i barneårene. I hennes familie praktiserte man borbønn og aftenbønn. «Men ellers så har jeg ikke noen minner om at vi har lest veldig mye i Bibelen hjemme i huset», forklarer hun. Men som et resultat av eksponeringen for Bibelen fra tidlige barneår, har hun imidlertid klare minner om å ha lest regelmessig i Bibelen fra «midten av barneskolen, kanskje sånn sjetten klasse». Utenfor menigheten hadde hun imidlertid få venner som var praktiserende kristne på skolen eller i idretten. Hun oppgir å ha lest mer i Bibelen før enn nå, hvor hun anfører at hun nå bare leser i Bibelen «noen dager i måneden.» Denne informantens bibellesning er ifølge henne selv særlig knyttet til ulike krevende livssituasjoner, hvor hun bruker Bibelen som «en slags rettesnor» eller en tekst som «utfordrer meg på mange måter». Hun forteller åpent om faser av livet hvor hun har opplevd mye tvil som har utløst «fortvilelse» hos henne selv, men som hun «alltid har kommet igjennom med troa i behold». Hun sier hun er spesielt interessert i evangeliene i Det nye testamentet.

Mannlig informant (27 år) kommer fra sin side fra en større by på Vestlandet, og har vokst opp med foreldre som er aktive i Den norske kirke. Han beskriver sin familie som «en ganske standard norsk familie, egentlig» som «går i kirken et par ganger i året». Han hadde imidlertid nære slektninger som var mer opptatte av kristen tro og praksis enn hans egne foreldre – de

var etter hans utsagn «mer frimodige med troen». Oppvekstmiljøet hans var heller ikke spesielt kristent, verken skolen eller i fritidssammenheng. Han har, etter å ha fullført en teknisk-vitenskapelig utdanning, fått et kall til å studere teologi med tanke på en dag å kunne kvalifisere seg som pastor i en frikirke. Han går for tiden på bibelskole. Hans eget forhold til Bibelen skriver seg fra ungdomsskoletiden, da han var med i Ten Sing og ble introdusert for andakter, bibellesning og kristne sanger i den lokale kirkens felleskap. Fra han i konfirmanttiden fikk 1978-utgaven av Bibelen som gave, har han lest i Bibelen hver dag. På bakgrunn av sin musikalske interesse oppgir han å være spesielt begeistret for salmene i Bibelen. Han liker også å synge bibeltekster når han er alene. Denne informanten har, sammenliknet med andre informanter i denne undersøkelsen, et særdeles aktivt forhold til bibellesning, og leser langt oftere og regelmessig enn andre informanter. Han oppgir at han leser i Bibelen hver eneste dag, både om morgenen og om kvelden, på papir og i en mobil-app, på kvelden sammen med sin kristne kjæreste, og på Kindle (lesebrett) når han er ute på reise. Han leser også andaktsbøker og *Den augsburgske bekjennelse* i studiesammenheng. Informantens aktive forhold til bibellesning er noe han har båret med seg siden ungdomstiden og utviklet under både verneplikten og studietiden. I studietiden ble han med på et Alfakurs og i en bibelgruppe på fritiden. Det var også under studietiden han møtte en student fra samme by på Vestlandet som han selv hadde vokst opp i, og som introduserte ham for det informantens karakteriserer som et «teologisk perspektiv». Dette møtet, som senere brakte ham i kontakt med en frikirke i hjembyen, oppgir han selv som et møte som var av avgjørende betydning for hans eget bibelsyn og syn på egen kristen tro og praksis. Hans eget skifte fra Den norske kirke til et frikirkelig miljø har etter hans eget utsagn vært motivert av at Den norske kirke etter hans eget syn har blitt «for uklare», at «evangeliet har forsvunnet fra Den norske kirke», og at en «for ikke å støte folk forkynner at Gud er glade i oss uansett». Informanten er særlig opptatt av abortspørsmålet, og anser det å lese Bibelen regelmessig og i sin helhet som «ekstremt viktig».

Mannlig informant (19 år) er aktiv i det han selv beskriver som en «liberal» kristen studentforening, har vokst opp i en større by på Østlandet, er medlem i Den norske kirke, og har vokst opp med foreldre som var aktive i en lokal menighet i hjembyen hans. Han forteller at han pleide å gå med moren på søndagsgudstjenester og at han er vokst opp med det han karakteriserer som en «kristen barnetro». Informanten beskriver seg selv som å ha hatt en

«svak kristen identitet» og konfirmasjonstiden som «bare noe man var med på». Han har aldri vært i noen bibelgruppe, men gir sin konfirmasjonsprest æren for at han har beholdt sin kristne tro. Informanten karakteriserer videre sin egen kristne tro som grunnleggende preget av «undring og tvil», og sier at han bare tar Bibelen frem fra bokhylla med «ujevne mellomrom» for å «finne frem bibelvers som jeg liker». Han bruker også bibelutgaver på nett. Informanten er også opptatt av de rent litterære og estetiske kvalitetene ved «det lyriske språket i Bibelen».

Mannlig informant (24 år) har vokst opp med en forelder som er prest i Den norske kirke, og studerer selv for å bli prest. Han har følgelig vokst opp med søndagsgudstjenester og med bibelfortellinger som et sentralt element i oppveksten. Han har vokst opp på ulike steder i landet, blant annet fordi moren flyttet en del som en følge av prestestillingen. Han har også vært med i barnegospel og Ten Sing, og fått med seg både ungdomsgudstjenester og konfirmantundervisning, samt gått på en kristen folkehøgskole. Han har også vært aktiv i ungdomsarbeid i en menighet. Han forteller at han fikk sin «første bibel, som var liksom en skikkelig bibel» i skinnutgave og med navnet sitt på, i en alder av 10–12 år. Den hadde han med seg under konfirmantundervisningen i den lokale menigheten. Selv om han nå studerer teologi, og derved forholder seg til bibellesning- og fortolkning som pensum, er det verdt å bemerke at han selv opplyser ikke å ha drevet med det han karakteriserer som «strukturell bibellesning» under barndommen og oppveksten:

Det var sjelden jeg på en måte satte meg ned og leste. Det var sjelden. Men både i arbeidet jeg var i [ungdomsarbeidet i en menighet] og på [den kristne videregående skolen] fikk jeg *En helt overkommelig bibel* som jeg leste litt i [og som] satte meg på sporet av noen bibeltekster.

Til tross for et uttrykt personlig ønske om å lese Bibelen på en fast dag eller et fast tidspunkt, så er hans egen bibellesning «bruksrelatert» – det vil si at han leser det i forbindelse med «fag eller til andre aktiviteter».

Kvinnelig informant (26 år) er født og oppvokst i en mindre bygd på Østlandet, hvor hun bodde til hun sammen med familien flyttet til Midt-Norge da hun begynte i sjetten klasse på barneskolen. Hun har tatt sin utdanning ved en kristelig høgskole på Vestlandet, arbeider som lærer på en kristen skole, og er sammen med sin ektemann aktiv i en frikirkelig menighet. I denne menigheten er hun både del av en bibelgruppe og tar bibeltimer med

menighetspresten. Hun opplyser at hun som voksen forsøker å lese andakt alene om morgenen hver dag og sammen med sin ektemann om kvelden. Ektemannen møtte hun gjennom en bibelgruppe i en frikirkelig menighet under studietiden på Vestlandet. Denne informanten beskriver en oppvekst hvor foreldrene var aktive i den lokale menigheten i Den norske kirke. De leste barneandaktsbøker og bibelfortellinger for henne på sengekanten som barn. Hennes oppvekstmiljø var imidlertid det hun beskriver som et «bygdekristent miljø», som hun i ettertid mener ikke var et «kristent miljø» i en «egentlig forstand». «Jeg opplevde nok ikke noe felleskap i troen som barn» forteller hun. I denne informantens fortelling speiles også det som later til å være en relativt sterk idé blant informanter som på et eller annet tidspunkt har tatt steget ut av Den norske kirke og over i et frikirkelig miljø, nemlig at det i Den norske kirke er mindre vektlegging både av bibellesning og personlig tro. Denne informanten karakteriserer selvkritisk nok sin egen bibelkunnskap som preget av «hull.» Hun har foretrukket Det nye testamentet i egen bibellesning, og gir klart uttrykk for at hun opplever Det gamle testamentet som krevende å forholde seg til. Hun opplyser også at det først var da hun begynte på en kristen skole i Midt-Norge i ungdomsskoletiden, at hun opplevde å bli del av «et kristent felleskap». Hennes inntreden i dette felleskapet sammenfalt også med en opplevelse av at foreldrene begynte å gå mindre i kirken. Hun fikk to bibler i konfirmasjonsgave, og har siden konfirmasjonstiden brukt en bibeloversettelse fra 1988 (*Norsk Bibel*) som man «i det miljøet jeg gikk i var veldig opptatt av». Denne informanten bruker bare unntaksvis digitale utgaver av Bibelen i sin bibellesning, og da i form av en bibel-app på mobilen som hun av og til bruker når hun er på reise.

Kvinnelig informant (24 år) er oppvokst på Østlandet som barn av en far som var ateist og en mor som var kristen. Hun ble døpt som spebarn og har formelt sett vært medlem av Den norske kirke siden fødselen, selv om hun opplyser at hun vokste opp uten en «barnetro». Hun kom først inn i et kristent miljø etter konfirmasjonen, og studerer nå til å bli prest i Den norske kirke. Etter konfirmasjonen ble hun med i den lokale menighetens ungdomsarbeid, og ble også med i det lokale kirkekoret og i ungdomsklubben. Denne informanten beskriver seg selv som en person som i kraft av sine studier leser i Bibelen regelmessig, men enten «studierelatert eller jobbrelatert». Hun beskriver en ungdomstid med «flere forsøk på å lese litt aktivt» i Bibelen.

Kvinnelig informant (24 år) er fra en mindre bygd i Midt-Norge, studerer til å bli lærer og har tilhørighet til et frikirkelig miljø. Hun er også del av et kristent ungdomsarbeid. Foreldrene er del av et frikirkelig miljø i hjembygda, og hun beskriver seg selv som å ha «vokst opp i et kristent hjem». Hun kan ikke huske på hvilket tidspunkt hun fikk sin første bibel, men sier at hun «alltid har hatt en bibel stående på rommet» og at det i barndomshjemmet «alltid var mye bibler». Hun fikk en skinninnbundet Bibel i konfirmasjonsgave, men «kjøpte seg en ny bibel» da hun «flyttet til Oslo». Hva angår egen bibellesning, er hun også sterkt selvkritisk: «Jeg er ganske dårlig på å bruke Bibelen, som jeg oppfatter det selv, da.» Hun har også en bibel-app på mobiltelefonen. Hun kontrasterer sin egen manglende regelmessighet i bibellesning i hverdagen med bibellesningen til en eldre bror som er pastor i en frikirkelig menighet. Denne informanten sier at hun ikke har «mye tvil» i sin kristne tro, men opplyser at det var «en lang periode på videregående skole da jeg ikke brydde meg om det i det hele tatt.»

Kvinnelig informant (22 år) har bakgrunn fra et afrikansk land, kom til Norge som seksåring og vokste opp i Oslo. Hun arbeider som assistent på en skole, samtidig som hun studerer praktisk teologi. Hun er frivillig ungdomsarbeider i en kristen frikirkemenighet med utgangspunkt i et afrikansk land og hvor det forkynnes på fransk. Hun beskriver seg selv som en som har vokst opp i et «kristent hjem», med en mor som «alltid har vært kristen». Som barn gikk hun og hennes nærmeste familie imidlertid «litt av og på i kirken». Hun hadde i oppveksten «ingen kristne venner, egentlig». Familien begynte i en menighet tilknyttet Den norske kirke, men sluttet i denne menigheten da hun selv var omtrent sytten år. Tre måneder senere begynte hun i den frikirken hun nå er del av. Denne overgangen beskriver informanten som en prosess som førte til at hun ble «ordentlig kristen». Hun ble først introdusert for bibellesning i denne frikirkemenigheten i en alder av atten år, da hun fikk sin første egne bibel. I menigheten hun nå er en del av, er hun med i en bibelgruppe sammen med andre ungdommer, og hun «går rundt med Bibelen overalt» og leser den på t-banen til og fra lærestedet hver dag i fysisk utgave, samtidig som hun har en bibel-app med bibellesningsplaner som hun også bruker. Denne informanten forklarer også at hun «får åpenbaringer» gjennom sin regelmessige bibellesning, og at hun har gjort bibellesningen til en «daglig rutine opp igjennom årene». Informanten forteller at hun leser Bibelen i både fransk, engelsk og norsk utgave.

Mannlig informant (20 år), er oppvokst dels i Israel og USA, og dels i Norge, ettersom faren og moren er misjonærer. Han er aktiv i en frikirkelig menighet i Oslo og har avsluttet

videregående skole her. Han beskriver seg selv som å ha vokst opp i et «konservativt kristent hjem». Han fremholder videre at hans egen bibellesning er «veldig bølgete», selv om han både leser Bibelen på internett og på en mobil-app. Denne informanten gikk på en kristen privatskole i utlandet fra tredje klasse på barneskolen, hvor det var vanlig at man fikk utdelt en egen Bibel. Han skildrer seg selv som et barn som på det tidspunkt «i hvert fall ikke var glad i å lese» slik at han dermed hverken utviklet et spesielt forhold til akkurat denne bibelen eller etablerte rutiner for regelmessig bibellesning.

Kvinnelig informant (20 år) kommer fra Oslo, og arbeider som servitør på en restaurant og som tilkallingsvakt på en skole. Hun er tilknyttet en frikirkelig menighet i Oslo, hvor hun også er del av menighetens barne- og ungdomsarbeid på søndager. Hun kommer fra det hun beskriver som en «ikke-troende familie», men «kom til tro for et år siden» etter at hun ble sammen med en mann med tilknytning til en frikirkelig menighet, og hun har også latt seg døpe i denne menigheten. Hun beskriver en oppvekst hvor hun blant annet var del av ertingen av en jevnaldrende venninne som var den eneste i hennes klasse som hadde tilknytning til en frikirkelig menighet, noe hun i ettertid erklærer å «ha hatt veldig dårlig samvittighet» for. Sammen med andre ungdommer i menigheten går hun nå i en bibelgruppe en gang i uken, samt at hun leser fra Bibelen i menigheten hver søndag. «Men jeg har ikke de beste bibelvanene, hvis man kan si det sånn», forteller hun. Selv om denne informantens mor «ikke er religiøs» hadde hun imidlertid eldre bibeloversettelser i bokhyllene hjemme da hun vokste opp. Den første bibelen til eget bruk fikk hun i gave av kjæresten da hun lot seg døpe. Hun har også en bibel-app på mobilen.

Mannlig informant (25 år) har vokst opp i Oslo og en nærliggende storby, og har studert humanistiske fag ved et norsk universitet. Han har bakgrunn fra Den norske kirke, hvor han både er døpt og konfirmert. Begge foreldrene er prester med stillinger i Den norske kirke. Han beskriver en oppvekst hvor han ikke selv leste så mye i Bibelen, men der han ble eksponert for bibelfortellinger gjennom foreldrenes lesning av barnebibler og gjennom deres og andres forkynnelse i menigheten. Det var i hans oppvekstmiljø «ganske få som hadde et sterkt forhold til sin tro eller sin Gud. De som hadde det, var vel egentlig de som var muslimer». Dette førte til at han skilte seg ut under oppveksten:

Det var noe spesielt, noe som var veldig formativt for meg om hvordan jeg forholdt meg til min kristne tro i oppveksten – hvordan de andre barna reagerte på det at jeg var kristen.

Han sang også i et kristent barnekor i Oslo. Denne informanten er nå del av en bibelgruppe, men beskriver sin egen bibellesning før han ble med i denne gruppen som «veldig spontan og sporadisk» og knyttet til uregelmessige interesser for å lese bestemt evangelier, før han så etter endt lesning kunne legge Bibelen til side i lengre perioder. Som ung student i humanistiske fag har han også hatt opplevelsen av at det å ha en kristen tro ble vurdert av medstudenter som uforenlig med en kritisk, intellektuell holdning og som noe fremmedartet. Evangeliene i Det nye testamentet er ifølge denne informantens utsagn det han «definitivt har lest mest av». Han leser nå mest i sin brors konfirmasjonsbibel, som var den han «fikk med seg» i forbindelse med flyttingen til nytt studiested i sin tid. «Jeg hadde en bibel før, som var min bibel, men jeg vet ikke hvor det er blitt av den», forteller han.

4.3 DISKUSJON

Det er et gjennomgående trekk ved informantene i denne undersøkelsen at de har tidligere erfaringer med Bibelen fra ung alder. Det gjelder både informanter med bakgrunn i Den norske kirke og informanter med bakgrunn fra frikirkelige miljøer. I noen tilfeller finner vi også at informanter med bakgrunn fra Den norske kirke har utviklet et annet syn på både kristen tro og praksis – inkludert syn på bibellesning og bibeltolkning – og av denne grunn har tatt skrittet fra Den norske kirke til frikirkelige miljøer.

Det er et funn i denne undersøkelsen at informanter med bakgrunn fra Den norske kirke skiller seg ganske markant fra informanter med bakgrunn fra frikirkelige miljøer. Sistnevnte har et langt mer aktivt forhold til bibellesning som en sentral og integrert del av kristen tro og praksis, og vi finner også at informanter i sistnevnte grupper leser langt oftere og mer regelmessig i Bibelen. Det de imidlertid har til felles er en barndom og oppvekst i kristne miljøer, som ofte på en eller annen måte har innebåret at de har stukket seg ut i skolen og andre sosiale oppvekstmiljøer hvor kristen tro og praksis mer har vært unntaket enn regelen. Det skal imidlertid understrekes at det ut i fra våre informanters fortellinger også fremstår som om det er betydelige individuelle variasjoner i omfanget og regelmessigheten av bibellesning også i frikirkelige miljøer.

4.4 HOVEDPUNKTER

- De fleste av informantene har hatt en oppvekst preget av en kristen tro, men i ulik grad og på ulike måter.
- Viktige forhold som påvirker omfang og regelmessighet av bibellesning er hva slags forhold de enkelte informanter har hatt til bibellesning i barndom og ungdom, og hvilke idealer knyttet til bibellesning som finnes i deres nåværende trosomgivelser.

5. OMFANG OG FORMER FOR BIBELBRUK

5.1 INNLEDNING

I forrige kapittel lærte vi om informantenes bakgrunn og tidligere erfaringer med Bibelen. I dette kapittelet skal vi svare på en rekke spørsmål knyttet til omfang og former for bibelbruk ved å analysere og systematisere hva informantene fortalte oss. Vi er opptatt av å forstå hvor ofte man leser i Bibelen og hvordan man leser i Bibelen. Dessuten skal vi analysere hvordan informantene forholder seg til bibelen som et fysisk objekt, i hvilken grad og hvorfor de bruker digitale hjelpemidler, og hva slags tanker de har om ulike bibelutgaver og oversettelser.

5.2 OMFANG AV BIBELBRUK

Blant våre informanter er nok den mannlige informanten (27 år) og den kvinnelige informanten (22 år) med norsk-afrikansk bakgrunn som fremstår som de mest dedikerte bibelleserne. Begge er aktive i hver sin frikirkelige menighet og begge utdanner seg med tanke på en fremtidig karriere i menighetsarbeid.

Den mannlige informanten (27 år) foretrekker en bibelutgave fra 2007 (*Bibelens Guds Ord*) fordi den etter hans syn er en mer konkordant (tekstnær) oversettelse. I tillegg anvender han seg av studiebibelen *Bibelen Ressurs*. I tillegg til at denne informanten aktivt anvender seg av ulike bibelutgaver i studie- og undervisningssammenheng, er han også del av en bibelgruppe i sin menighet og leser Bibelen hver dag om morgenen og om kvelden, og også i utgaver på nett, på mobil og på Kindle (lesebrett). Informantens interesse synes ikke bare motivert av egen tro, men også en mer akademisk interesse for å sammenlikne ulike bibelutgaver. Denne informanten oppgir at han ikke bruker dagens bibelord på nett fordi han er opptatt av å lese Bibelen «helhetlig», snarere enn i bruddstykker. Denne informanten oppgir at han er musikalsk og derfor liker å sette refreng til bibeltekster når han er på egenhånd. Han beskriver dette som en måte å «komme litt mer inn i teksten på»:

Oftest så tar jeg på en salme, si Salme 145 for eksempel. Da kan jeg si de to første versene: Da er det et refreng. Så synger jeg. Først lager jeg en melodi der og da, og så prøver jeg det som refreng, og så synger jeg kanskje en fem–seks–syv vers [for så] å gå tilbake igjen på det første, så er det et refreng.

Denne kvinnelig informant (22 år) med norsk-afrikansk bakgrunn har også et regelmessig forhold til bibellesning, som hun etter beste evne forsøker å få til både morgen og kveld og på sin daglige reise med offentlig transport til sitt studiested.

Som kontrast til dette, er det spesielt de informantene med tilknytning til Den norske kirke som leser lite i Bibelen. En kvinnelig informant (23 år), med tilknytning til Den norske kirke og aktiv i kristent ungdomsarbeid, oppgir at hun maksimalt leser alene i Bibelen noen ganger i måneden:

Det går litt opp og ned. Jeg leste mye mer for kanskje bare et par år siden enn det jeg gjør nå. Nå leser jeg kanskje bare noen dager i måneden. Jeg har holdt på litt med konfirmasjonsarbeid i år, for eksempel, og så har jeg lest litt i forbindelse med det. Fordi det er tekster vi skal bruke der.

Likeledes oppgir mannlig informant (19 år) som er student og tilknyttet Den norske kirke:

[Jeg] ikke kan si at jeg drar frem Bibelen hver kveld og sitter og blar i en time og koser meg. Men den står i bokhylla. Og det hender med ujevne mellomrom at jeg tar den frem og blar i den, og finner frem et bibelvers som jeg liker.

I denne undersøkelsen er det et tydelig funn at informanter med tilknytning til frikirkelige miljøer leser mer i Bibelen – oftere og mer regelmessig – enn informanter med tilknytning til Den norske kirke. Dette kan forklares på ulike måter. En faktor her kan være en sterkere forventning i det religiøse og sosiale felleskapet i frikirkelige menigheter at man som troende integrerer regelmessig bibellesning i sin hverdagslige trospraksis, og også en forventning om at man som troende skal ha et intenst og nært forhold til Bibelen.

Blant våre informanter med tilknytning til frikirkelige menigheter fremstår bibellesning som en sentral markør for en dypere og mer intens kristen tro. Betydningen av denne sosial-religiøse markøren blir særlig tydelig i fortellingene til informanter som har vokst opp i Den norske kirke, men som senere har tatt steget over i frikirkelige menigheter.

5.3 STRUKTURERT OG IKKE-STRUKTURERT BIBELBRUK

Det er også et funn i denne undersøkelsen at det er en vekselvirkning mellom strukturert bibelbruk og lesning i menighetsfelleskapet og individuell bibelbruk og lesning på egen hånd. Det betyr at de av våre informanter som oppgir å være del av en organisert bibelgruppe i sin

menighet, også oppgir et betydelig større omfang av egen individuell bibelbruk og lesning på fritiden. Denne sammenhengen synes imidlertid generelt sett å være langt svakere for de av våre informanter som i kraft av studier og utdanning leser Bibelen. Her kan det virke som om det akademiske studiet av bibeltekster for enkelte informanter med bakgrunn i Den norske kirke rett og slett fører til en mer kritisk og distansert holdning til bibellesning.

En slik utfordring finner man blant annet hos en mannlig informant (24 år) som studerer teologi. Han opplyser at:

Veldig mye av den lesinga jeg gjør, gjør jeg jo gjennom fag her. Og jeg vet ikke om det på en måte gjør at jeg ikke har noe sånt veldig behov for å sitte og lese på egenhånd. På en måte er mye av det jeg gjør av lesning enten fag eller [til] andre aktiviteter. Jeg tror at sånn som hverdagen min er nå, så er det litt for lett at det blir fag.

5.4 FYSISKE OG DIGITALE BIBLER

Våre informanter synes alle å ha lesning av Bibelen i papirutgave som et primært utgangspunkt. Digitale hjelpemidler brukes først og fremst som et supplement til bibellesning på papir, og dernest som et mer praktisk hjelpemiddel i bibellesningen når man er på reise eller tar offentlig transport.

Kvinnelig informant (23 år) med tilknytning til en frikirkelig menighet uttrykker sin preferanse for Bibelen i papirutgave og forteller også åpent om egne utfordringer med å strukturere bibellesning i voksen alder i motsetning til hva som var tilfellet da hun var yngre:

Før så var jeg mye bedre på å åpne og lese og streke under hvis jeg syntes noe var fint. Eller lese lengre. Eller ta den frem hvis jeg syntes det var fint – bla det opp i Bibelen – i papirutgaven, og streke under eller lese mer av det som var rundt.

Mannlig informant (25 år) med tilknytning til Den norske kirke forteller at det er bibellesning på sengen «som faller mest naturlig», og at han i den sammenheng anvender seg av en fysisk utgave. Han bruker imidlertid også digitale plattformer i sin egen bibellesning, særlig hvis bruken er rettet mot et mer direkte, praktisk formål, og viser her blant annet til nettsted Bibel.no:

Ja, jeg har faktisk brukt Bibel.no en del. Hvis det er en diskusjon eller et eller annet, og jeg har sånn der: «Ja, det står jo i Bibelen!» Så bruker jeg [Biblen.no]

automatisk. Jeg bruker den også hvis jeg liksom i en eller annen skole- eller forskningssammenheng ønsker å finne et bibelsitat. Som regel når jeg spontant eller av en eller annen grunn ønsker å finne ut hva som står i den passasjen, så går jeg inn på Bibel.no.

Vi ser i informantenes refleksjoner omkring bruk av digitale hjelpemidler at de har få prinsipielle reservasjoner mot bruk av digitale hjelpemidler, spesielt når man trenger å slå noe opp raskt eller ikke har tilgang til en fysisk bibel. Likevel er det et klart funn at informantene foretrekker å lese i en fysisk utgave, spesielt når de skal lese mye, seriøst og sammenhengende.

5.5 BIBELEN SOM FYSISK BOK

Ut ifra et *lived religion*-perspektiv vil man være opptatt av Bibelen som et fysisk objekt forankret i bestemte tider, steder og livsfaser for den enkelte troende. Flere av våre informanter oppgir å ha et spesielt forhold til personlige bibler de har fått i konfirmasjonsgave av slektninger. De har også affeksjonsverdien og kan være knyttet til minnet om en avholdt bestemoren eller bestefaren som ga den i gave ved konfirmasjon eller ved en annen spesiell anledning.

[Jeg] husker jeg fikk min første bibel, som liksom var en skikkelig bibel, i skinnutgave med navnet mitt trykt på i julegave. Jeg husker ikke hvilket år det var, men jeg var kanskje en ti–tolv år (mann 24 Dnk).

En kvinnelig informant forteller at hun fikk to bibler til konfirmasjonen:

Det var en bibel jeg fikk fra min bestemor i konfirmasjonsgave. Og det har liksom vært *min* bibel frem til nå. Hun har skrevet i den, ikke sant? Og nå har hun gått bort, og da blir det sånn der affeksjonsverdi knyttet til den. Det er 1988-utgaven, og akkurat da var jeg veldig opptatt av at det var den oversettelsen jeg ville ha, for i det miljøet jeg gikk i da var vi veldig opptatte av det. Jeg har en bibel som jeg føler er min bibel. Og så har jeg en del andre som jeg involverer meg i [ler]. Den er av skinn og med gullsnitt, og ja, den fikk jeg akkurat som jeg ønsket den. Den har svart skinn med gullsnitt, men ikke [med] register [bak i boken]. Altså, det er jo akkurat de samme ordene jeg leser, uansett om det var paperback eller hva det nå var, men det er noe med at det liksom er Bibelen min, og den er liksom noe stort (kvinne 26 frikirke).

Nå skal det sies at ikke alle informantene hadde en bestemt Bibel. Likevel spilte den fysiske bibelen ofte en viktig rolle. Og, som vi ser i disse sitatene, så hadde noen bestemte Bibler som

de tenkte på som «sin» bibel. Likevel understrekte også disse informantene at det er «de samme ordene» uavhengig av format.

5.6 BRUK AV ULIKE OVERSETTELSE OG UTGAVER

Som tidligere nevnt flere steder i denne rapporten fremstår det som et nokså klart funn at forholdet til Bibelen og bibellesning som integrert del av egen tro og praksis varierer mellom informanter med tilknytning til frikirkelige menigheter og informanter med tilknytning til Den norske kirke. Selv om vårt empiriske materiale ikke tillater oss å trekke klare og entydige slutninger på dette feltet, peker mye i retning av en preferanse for konkordante (tekstnære) oversettelser i frikirkelige menigheter, og en preferanse for idiomatisk (meningsnære) oversettelser hos informanter i Den norske kirke.

Dette har etter alt å dømme også noe med bibelsynet i de ulike kristne menigheter å gjøre. Informanter med bakgrunn fra frikirkelige menigheter har en sterkere tendens til å vektlegge at Bibelen representerer «Guds ord» og at det er «Gud som taler til dem» i Bibelen, og at Bibelen for dem representerer et «levende, og virksomt Ord». Informanter med bakgrunn fra Den norske kirke i vårt undersøkelsesmateriale har en tendens til å vektlegge en holdning til Bibelen som tekster som må leses kritisk og historisk.

En mannlig informant (27 år) med tilknytning til en frikirkelig menighet er mer enn gjennomsnittlig interessert i ulike bibelutgaver og oversettelser, også i kraft av at han bruker svært mye tid hver dag på bibellesning og ser for seg en fremtidig karriere som pastor i den frikirkelige menigheten han er et aktivt medlem i. Han gir et klart uttrykk for at han har en personlig preferanse for konkordante bibeloversettelser, og at han liker å bruke tid på å sammenlikne ulike bibeloversettelser.

Jeg begynte jo med den 1978-bibelen til konfirmasjonen. Så leste jeg vel egentlig den frem til for bare noen få år siden, før jeg kjøpte *Norsk Bibel* som jeg hørte at var mer konkordant, da. Mer ord for ord, så da gikk jeg over til det. Det var en litt bedre oversettelse. 2007-oversettelsen. Så kjøpte jeg, nå i fjor kjøpte jeg *Bibelen Ressurs*. Det er en studiebibel – en norsk bibeloversettelse med kommentarer vers for vers, nesten. Og litt kart og sånn forskjellig. Nå er det den jeg bruker.

Uavhengig av tilknytning til Den norske kirke eller frikirker, er det likevel mange som trekker frem 2011-utgaven som en god utgave. En kvinnelig informant (23 år) med tilknytning til Den

norske kirke forteller at hun vokste opp med 1978-utgaven, men at hun nå foretrekker 2011-utgaven, som hun leser både i bokmål- og nynorskutgave. Grunnen hun oppgir for denne preferansen er både språklig og pragmatisk: «Begge mine bibler er jo den nye – 2011-utgaven. Jeg foretrekker det, ja. Jeg opplever at språket er nærmere eller at jeg forstår det bedre.» De språklige tilpasningene som er gjort i 2011-utgaven beskriver hun som utelukkende «positive endringer».

5.7 HOVEDPUNKTER

- Medlemmer av frikirkelige menigheter leser langt mer i Bibelen enn medlemmer av Den norske kirke. Dette samsvarer med funn i tidligere kvantitative undersøkelser (Rafoss 2017).
- Det å delta aktiv i bibelgrupper og bibeltimer fører til mer lesning og mange informanter snakker svært positivt om erfaringer fra bibelgrupper.
- Informantene har et pragmatisk forhold til hva slags plattform de bruker for å lese Bibelen. Mange uttrykker likevel at de foretrekker å lese i en fysisk bibel, spesielt hvis man skal lese seriøst og sammenhengende. Flere av informantene uttrykker også en spesiell tilknytning til bestemte fysiske bibler, gjerne bibler de har fått i gave.
- Digitale hjelpemidler brukes som supplement til ordinær bibellesning i forbindelse med reiser og når man ikke har tilgang til en fysisk bibel. Digitale hjelpemidler tilbyr også leseplaner og søkefunksjonalitet.
- Noen av informantene har et svært bevisst forhold til hvilke bibeloversettelser de bruker. Det er en tendens til at medlemmer av frikirker foretrekker oversettelser de opplever som mer konkordante (tekstnære).

6. HINDER FOR BIBELBRUK

6.1 INNLEDNING

I dette kapitlet skal vi diskutere hva som hindrer bibellesning hos informantene. Dette var et tema som ble tatt opp i intervjuene både indirekte, ved at det dukket opp som et tema i samtalen, og direkte ved at vi spurte informantene om dette (se intervjuguiden). Hva som hindrer (og motiverer til) bibelbruk er et hovedtema i denne undersøkelsen, så det var noe vi brukte tid på i intervjuene ved å gi informantene rom til å reflektere og ved at vi stilte oppfølgings spørsmål.

De unge hadde mange interessante svar på dette spørsmålet, og i dette kapitlet skal vi gjengi noen av disse og diskutere hva det betyr. Alle informantene leser i Bibelen, men i ulik grad. De fleste uttrykte likevel et ønske om å lese mer og om å bli «flinkere» til å bruke Bibelen. Noen er entydige på dette; andre uttrykker at det føler at de burde lese mer, men kunne også i samme samtale moderere og nyansere denne påstanden. Det var likevel en vanlig oppfatning om at det var flere grunner til at man ikke brukte Bibelen så mye som man burde, noe som kan sette oss på sporet av faktorer som hindrer bibelbruk. Svarene informantene har gitt kan forstås og klassifiseres på ulike måter. Vi har valgt å skille mellom synspunkter, slik som at Bibelen er vanskelig, praktiske grunner, personlige grunner og trosbaserte grunner.

6.2 BIBELEN ER EN VANSKELIG BOK

Informantene uttrykte et ønske om å bruke Bibelen mer og begrunnet dette på ulike måter. Bibelen ble sett på som en bok man bør ha kunnskap om som kristen, en bok som inneholder lærdom og en bok som kan skape et møte med Gud. Bibelen er «utgangspunktet for vår relasjon til Gud» (kvinne 24 Dnk), «det er mat for troen min» (kvinne 26 frikirke). Likevel synes mange at Bibelen kan være vanskelig, tung og uoverkommelig: «Det er jo ei ganske tung bok, og det er mye tungt inni der» (mann 19 Dnk). En grunn til at boken oppleves som tung er språket:

Det er ikke så lett å plukke opp en tusen år gammel bok, som har litt gammelt språk, og det er litt vanskelig å bare plutselig sette seg ned og lese i den (kvinne 20 frikirke).

En informant sier at hun har lyst på den «nyeste utgaven» (sannsynligvis Bibelselskapets 2011-utgaven) fordi hun tror denne kan være lettere å forstå:

Men jeg tror rett og slett at det er at jeg syns språket kan bli vanskelig. Jeg har lyst til å ha den nyeste utgaven også, fordi at jeg tror språket kanskje kan være litt lettere å – litt lettere å henge med da. Jeg har lyst på den utgaven fordi jeg håper at det skal gjøre det litt lettere for meg (kvinne 24 frikirke).

I tillegg til et vanskelig språk, fremstår Bibelen som stor og uoversiktlig for noen. En informant beskriver på en fin måte hvordan Bibelen kan være vanskelig å navigere i:

Noe som hindrer bibellesning? Altså det er en veldig stor og komplisert bok, som noen ganger kan være – det kan være uoversiktlig. Bortsett fra evangeliene da, som er ganske selvsagte startpunkt. Det kan være veldig vanskelig å vite hvor man skal ta fatt da. Sekundærlitteraturreferansene fungerer ofte som utlegninger om det som spesifikt står i Bibelen, og da kan jeg gå til de spesifikke passasjene, de spesifikke bøkene. Men uten det, så kan det være litt sånn: Hva er alle disse? Hvem er Jesaja? Johannes åpenbaringer, er det bare de Nostradamus-tingene? Bibelen kan noen ganger være stor, kompleks og uoversiktlig. Jeg har i hvert fall trengt litt hjelp da, for å forstå hvor man burde begynne: Når man burde lese *det*, og når man burde lese *det*? Hvis jeg skal sette meg ned og lese Bibelen – hvor skal jeg begynne? Det å sette seg ned og lese Bibelen – uten disse referansene – virker som en veldig stor og omfattende aktivitet. Jeg må over en terskel for å – jeg kan ikke bare ta den opp og lese Bibelen. Det virker litt feil. Det er blitt enklere nå med bibelgruppene [og] ukens bibeltekster. Det er en lettvinnt måte å bli guidet til noe å lese i Bibelen. Men uten noen referansepunkter så ... ja ... (mann 25 Dnk).

Bibelen er omfattende, og deler av den kan oppfattes som «bare en masse informasjon» (mann 20 frikirke). En kvinne snakker om bøker og lesning generelt og sier: «Jeg må bli fenga, liksom, med en gang, før jeg gidder å bruke tid på det. Og der merker jeg en utfordring» (kvinne 24 frikirke). Og mange deler av Bibelen har ikke en tydelig narrativ struktur, slik man finner i romaner og filmer.

Det er ikke en bok som er veldig spennende, med mindre du leser veldig lenge da. For eksempel: Jeg har jo hørt at Apostlenes gjerninger er kjempespennende. Men du må jo komme litt uti før det begynner å bygge seg opp. Bibelen er jo ikke lagt som at det skal være thrillerlestestoff. Det er jo veldig mye visdom i det. Men hvor ofte tar du opp en encyklopedi eller et leksikon og bare: Nå skal jeg lese hele liksom. Så jeg vet ikke. Jeg føler ikke at jeg skal *disse* [klandre] bibelen på det, men det finnes selvfølgelig mye annet interessant lesestoff da (kvinne 20 frikirke).

Likevel vektlegger flere av informantene at visse deler av Bibelen er mer tilgjengelig – gjerne bøker i Det nye testamentet og bøker som bærer preg av å være fortellinger med karakterer og tydelige handlingsforløp.

Det er lett å begynne å lese de stedene man tenker det er lett å skjønne. Jeg skal ikke si at evangeliene nødvendigvis er så lette å skjønne, alltid, men det er i hvert fall – det har noe med at narrative gjør at man lettere henger med. *Nå* gjorde Jesus det, og *nå* responderte Peter sånn. Og det er mer på en måte lettere å applisere i hverdagen. Og det samme gjelder brevene – egentlig [hele] nytestamentet, kanskje med unntak av åpenbaringen, så er nytestamentet lettere å forholde seg til. Gammeltestamentet trenger jeg i hvert fall mye mer hjelp til å dykke ned i. Og [jeg] har i ulike kristne sammenhenger fått – hva skal vi si – fått mer eller mindre hjelp til det da. Da ser man gradvis rikdommen i for eksempel Salmenes bok som en bønnbok. Eller alle Jesusprofetiene i Det gamle testamentet. Men det trenger jeg hjelp til, for å se. Så det er lettere, på morgenen særlig, så er det lettere å lese noe som er enkelt. Man begynner ikke med Krønikerbøkene nødvendigvis da (kvinne 26 frikirke).

Noen deler av Bibelen er mindre tilgjengelig enn andre. For noen av informantene betyr dette likevel ikke at disse delene er mindre viktig eller noe man ikke skal lese. Den samme kvinnen beskriver at noen ganger kan det vært tungt å lese noe hun føler hun ikke forstår, men at hun også kan tenke:

Det gjør på en måte ikke noe om jeg ikke klarer å kognitivt skjønne det jeg leser nå. [Jeg] tror allikevel at det er Guds ord som faktisk gis meg, og så får man heller be om at [det] kan blir åpenbart meg senere – at det er mat [for troen] likevel – selv om jeg ikke merker det (kvinne 26 frikirke).

Likevel er det tyngre for henne å lese disse delene. En annen informant, som også har friekirketilknytning, vektlegger at hele Bibelen er Guds ord og hele Bibelen er derfor like viktig. Likevel:

Jeg vet at dette her er Guds ord, så det er Gud som kommer til oss i Ordet – et levende ord. Det gjelder alle delene av Bibelen. Men det er jo klart at ... slektstavler i Gammeltestamentet og disse lovene ... Det går jo litt tregt der (mann 27 frikirke).

6.3 PRAKTISKE GRUNNER TIL AT MAN IKKE LESER

Informantene i denne studien er mellom 19 og 27 år og mange er opptatt med studier, arbeid, trening, sosial aktivitet og så videre. Mange nevner at en grunn til at de ikke leser mer i Bibelen

er at de rett og slett ikke har nok tid. Når vi spør én informant om hva som kunne ha hjulpet henne til å lese mer i Bibelen, svarer hun: «At døgnet får seks timer mer» (kvinne 24 Dnk). En annen svarer:

Mangel på tid. Dessverre. Nå er det jo siste året på videregående, så det har jo krevd sin tid. Og jeg skal ikke legge skjul på at hvis jeg hadde hatt anledning til å sette meg ned og virkelig puste ut og lese og bla i Bibelen, så hadde jeg jo gjort det. Men det er mye annet jeg må lese også på skolen. Sånn er det bare (mann 19 Dnk).

En informant leser i Bibelen hver dag, men sier: «Man kan jo ikke bare Bibelen da. Man må jo jobbe og gjøre ting da» (mann 27 frikirke). Man har andre ting som må gjøres, og det er også mange ting som konkurrerer om oppmerksomheten. En informant sier at:

Hvis det står mellom å dra på kino og lese i Bibelen, så tar jeg kinoen. [...] Sånn sett er jeg ganske overbevist om at det er mye annet som virker mer interessant å gjøre enn å lese Bibelen» (mann 20 frikirke).

6.4 PERSONLIGE GRUNNER

I tillegg til det at Bibelen kan være vanskelig å komme inn og man har lite tid, forteller informantene om personlige egenskaper ved seg selv som kan hindre bibelbruk. Noe vektlegger er at det kan være vanskelig å ha lyst og overskudd til å lese i Bibelen, særlig hvis man skal lese alene og på eget initiativ.

Jeg tror det er Guds ord, og at det er mat for troen min. Og at det er bra for meg, jeg trenger det. Det er akkurat som jeg trenger nattverden, vi trenger dåpen, så trenger jeg det også. [...] Man føler at man burde [lese Bibelen] som kristen. Og det kommer man liksom ikke unna heller. Så jeg vet at jeg burde, jeg vet at det er godt for meg. Det er jo slik som med trening, at det er godt for deg, men det er ikke alltid du har lyst. Og den der terskelen kan være ganske stor noen ganger, at det er mye lettere å gjøre mange andre ting enn å trene, og definitivt mye lettere å gjøre andre ting enn å lese Bibelen (kvinne 26 frikirke).

Flere av informantene uttrykker at det føler at de bør lese i Bibelen, men at de ikke alltid har lyst. Derfor hjelper det å ha gode «bibelvaner». Rutiner på lesning og faste tider hjelper, for da slipper man å være avhengig av eget initiativ og egen lyst til å lese. Spesielt hjelpsomt er det å lese sammen med andre.

Men jeg prøver jo å [lese Bibelen] av og til, men jeg har ikke de beste bibelvanene, hvis man kan si det sånn. [...] Og så er det jo som sagt de ytre motivasjonene – det der med bibelgruppe – på søndager, da leser vi. Men jeg føler ikke: Nå skal jeg sette meg ned [alene] og lese en hel bok i Bibelen. Den lysten er ikke der så veldig ofte (kvinne 20 frikirke).

En informant reflekterer over hvorfor han leser mer i perioder og nevner flere ulike grunner til dette:

Intervjuer: Så hvor mye leser du i Bibelen?

Det er veldig vanskelig å si. Det er veldig bølgete. Er man i kirka så må man jo så klart lese Bibelen – når det er bibellesninger. Men altså, på eget initiativ, på fritiden, så er det – akkurat nå er det veldig svakt. Jeg gjør det ikke. Men i fjor så hadde jeg daglig rytme med at hver gang jeg tok bussen til jobb, så tok jeg og leste i hvert fall ett kapittel, og så mer og mer og mer. [...]

Intervjuer: Hvorfor går det opp og ned?

Det handler bare om eget initiativ. Enten så er jeg for lat. Jeg er ikke en person som liker å lese til vanlig heller. Jeg har prøvd å ta det opp nå, så sånn sett går jo det greit. Men Bibelen i seg selv er jo en [bok] som er ganske tung å tygge på. Altså det er jo veldig interessant – for eksempel i en bibeltime er det gøy å få det strukturert og gjennomtenkt. Når man skal lese, må man virkelig gå inn for at man leser Bibelen. Det er ikke noen krimroman. Så det er eget initiativ da (mann 20 frikirke).

Dette utdraget illustrerer flere temaer som går igjen i intervjuene: Det er vanskelig å lese mye på eget initiativ uten en struktur eller tilknytning til en kirke eller en bibelgruppe. I tillegg, som vi har diskutert ovenfor, kan Bibelen være tung å lese – den er ikke noen «krimroman». Informanten nevner også at han «ikke er en person som liker å lese til vanlig». Flere andre informanter sier det samme. Dette er unge mennesker som er vokst opp i et samfunn hvor visuelle og interaktive medier er svært utbredt og konkurrerer med bøker: «Jeg er ikke så veldig flink på å lese heller. Jeg liker bedre å se på TV-serier og filmer og sånn, som de fleste ungdommer gjør» (kvinne 20 frikirke).

6.5 TROSBASERTE GRUNNER

Hindrene vi har diskutert så langt, det at Bibelen er en vanskelig bok og ulike praktiske og personlige grunner, går igjen hos mange av informantene, uavhengig om de har tilknytning til

Den norske kirke eller frikirker. I tillegg uttrykker noen informanter synspunkter på hvorfor de ikke leser mer i Bibelen, noe vi vil kalle trosbaserte grunner. Og i disse grunnene ser vi et skille mellom de med tilknytning til Den norske kirke og frikirker. Vi kaller dette trosbaserte grunner fordi det er grunner knyttet religiøse forestillinger og synspunkter på Bibelens rolle i et kristent liv.

Informanter med tilknytning til Den norske kirke bruker Bibelen mindre enn de med tilknytning til frikirker. Dette harmonerer med funnene i rapporten Nordmenns bibelbruk (Rafoss 2017: 43) som påviste det samme. Informanter med tilknytning til Den norske kirke synes å tenke at Bibelen er bare ett av flere aspekter ved et kristent liv og at man ikke alltid trenger å ha «dårlig samvittighet» for at man ikke bruker Bibelen nok.

En informant som studerer teologi har tilknytning til Den norske kirke reflekterer rundt Bibelens rolle. Hun uttrykker både at Bibelen er viktig og noe hun nok bør lese mer i. Samtidig understreker hun at Bibelen kan spille ulik rolle for ulike personer og at Bibelen ikke er den eneste kilden til et godt trosliv:

Jeg misunner alle de som har et trosliv hvor Bibelen er en veldig aktiv del, fordi jeg tror de har det veldig godt med troslivet sitt. Men jeg må jo innrømme at for meg så handler jo dette om andre menneskers møte med Gud og Jesus. Det [er] inspirerende, det er jo gøy å lese, men ... jeg vet ikke helt. Det er ikke alltid jeg føler det er like relevant for der jeg er eller det jeg tenker. [...] Fordi jeg i utgangspunktet ikke leser så mye, så blir det litt fremmed. Jeg har jo venninner som slår opp i Bibelen på en *random* side og leser et *random* sitat, og tenker: Å, dette var fint! Dette var et bra bibelvers i dag! Og jeg kjenner at det tror jeg ikke ville gitt meg noe annet enn ... frustrasjon, kanskje. [...] [Bibelen] er en tekst vi anser som autoritativ og hellig, så ja. Men samtidig så tenker jeg også at jeg møter jo også evangeliet gjennom andre mennesker. Andre relasjoner. Det å møte andre kristne er jo også et møte. [...] Jeg har veldig stor tro på den samtalen, og selvfølgelig så vil en samtale påvirke ditt ståsted også, hvis du er åpen for det. Jeg tenker at hvis man kun kan få kunnskap om et trosliv gjennom Bibelen, så har man et litt snevert syn (kvinne 24 Dnk).

Hos informantene med tilknytning til Den norske kirke spiller nok Bibelen en noe mindre fremtredende rolle. Den er fortsatt veldig viktig, men den er ikke nødvendigvis den mest sentrale kilden til kunnskap, tro og møte med Gud. Derfor har de også et mer pragmatisk

forhold til lesning. Det er ikke en plikt og et mål i seg selv å lese mye og ofte. Derfor får de heller ikke «dårlig samvittighet» hvis de leser lite:

Intervjuer: Kanskje jeg tar feil, men jeg får inntrykk av at du ikke har dårlig samvittighet for at du skulle ha lest mer i Bibelen?

Jeg har aldri hatt noe sånn: Å, nå må jeg, nå må jeg lese i Bibelen. Det er mer at jeg tar den fram på eget initiativ hvis jeg trenger det, og så blir jeg eksponert for det i hverdagen, enten jeg vil det eller ikke. Og det er jo for så vidt fint, men jeg – jeg har aldri tenkt sånn – Jeg tenker noen ganger sånn: *Shit*, nå må jeg lese i den! Men jeg får aldri dårlig samvittighet knyttet til det (mann 19 Dnk).

Informantene reflekterer rundt hvilken rolle Bibelen har og bør ha i deres liv. De har også gjerne kunnskap og meninger om hvordan ulike trossamfunn bruker Bibelen. Den samme informantene som ikke får dårlig samvittighet (forrige sitat), beskriver hvordan de frikirkelige har et mer aktivt bibelbruk:

Jeg har fått mange gode venner gjennom [kristen skole], som har veldig sterk tilknytning til det frikirkelige. Og de har en helt annen tilknytning enn det jeg har til Bibelen. Og de har kanskje en bok som de noterer ting i mens de leser i Bibelen [...] og de har favorittbibelverset sitt i Instagram-bioen sin. Det er liksom over alt, og de må ha den [Bibelen] på alle livets arenaer. Jeg hadde aldri klart det. Det – det blir rett og slett for slitsomt – hvis jeg skal være ærlig (mann 19 Dnk).

Vi spør ham hvorfor han tror at de frikirkelige har slik en aktivt bibelbruk og han svarer:

Det er en veldig sterk tro på Ordet da, Ordet med stor O, Bibelen med stor B, og det er en sterk tro på alt det den sier kan relateres til våre dager (Mann 19 Dnk).

Det denne unge mannen sier, harmonerer med det de informantene med tilknytning til frikirker selv uttrykker: Det å lese i Bibelen er en spesielt viktig aktivitet og kan gi et spesielt møte med Ordet og med Gud. Dessuten mener nok mange med tilknytning til frikirker at Bibelen bør leses mer «bokstavelig» og at Bibelen direkte kan gi kunnskap og levereregler som er fortsatt er aktuelle i vår tid. KIFOs *Tro- og livssynsundersøkelse* fra 2012 viser for eksempel at 56 prosent av pinsevenner mener at «Bibelen er Guds faktiske ord, og den bør tas bokstavelig ord for ord», mens kun 3 prosent av medlemmer av Den norske kirke mener det samme. Et syn på Bibelen som guddommelig og bokstavelig inspirerer til bibellesning. Som vi skal se i neste kapittel, mener også mange frikirkemedlemmer at Bibelen ikke bare gir

kunnskap, men er også et direkte møte med Gud, gjennom Ordet: «Det [er] en måte å bruke tid med Gud på» (kvinne 24 frikirke).

Innenfor frikirkene er det nok også mer vanlig med en teologi som vektlegger en åndskamp mellom gode og onde krefter, mellom Gud og djevelen, og hvor djevelen vil mennesket ondt. To av informantene, begge med frikirketilknytning, nevner dette i forbindelse med bibellesning.

Jeg tenker jo at det er – jeg tenker at det er reelt sett – at det er to utganger av livet, enten å være hjemme hos Jesus, eller evig fortapelse. [...] Det er fortsatt en kamp her fram til dommedag, tenker jeg da. Djevelen ønsker å få flest mulig med seg i fortapelsen. Og at mange skal falle fra troen. Det er en åndskamp, som vises i det praktiske med at det – ja – er vanskeligere å lese [Bibelen], vanskeligere å gå på gudstjeneste. Det er mange ting som kan forhindre en fra at en har lyst til det. Og nettopp det at også synden er i oss, og synden vil ikke – synd og Gud henger ikke sammen. Og synden vil ikke at – at jeg skal bli frelst. Arvesynden bor i meg, og vil heller – Altså, gamle Adam vil hele tiden jobbe – jobbe imot dette her. Og det er den tosidigheten, at vi er – ja – vi er både det gamle og det nye menneske, holdt jeg på å si, i ett da.

Intervjuer: Hvilken rolle spiller Bibelen i åndskampen?

Jeg tenker jo at når jeg bare åpner Bibelen og leser Guds ord, så er det positivt (kvinne 26 frikirke).

Å lese Bibelen er derfor positivt, siden det gjør at man kommer nærmere Gud. Samtidig, siden det er en åndskamp, kan djevelen forsøke å hindre bibellesning.

Det er lett å finne mange unnskyldninger for å ikke lese i Bibelen, fordi jeg tror at det er noe som ikke ønsker at jeg skal lese Bibelen, at det er djevelen ikke ønsker at jeg skal gjøre det. Det er jo noe jeg tror, at det er mange krefter som liksom drar meg bort fra det. Så derfor er det jo på en måte bra at jeg har et sånn burde-forhold til det, fordi at det er ikke alltid at man føler lysten (kvinne 26 frikirke).

Det at man ikke har lyst til å lese eller det at man ikke finner tid, kan tolkes som et resultat av ond påvirkning. Derfor blir det viktig å ha et «burde-forhold» til bibellesning, som gjør at man kan stå imot. Samtidig er dette en tankegang som motiverer til bibelbruk.

Ja, jeg tror på onde krefter, og jeg tror på at djevelen ikke vil at jeg skal ha det bra. At det er målet hans. Han skal kjempe mot oss. Han vil ingen ting godt for oss. [...] Det er ikke sånn at djevelen er synsk, men han ser, han vet hvor vi går og hva det

kan gjøre for vårt liv, på en måte. Så – ja, jeg tror at det er onde krefter. Og jeg lever i kjøttet – og derfor må jeg hele tiden knytte meg til Gud. Så han [Gud] kan snakke, kan overbevise meg om ting. For kjøttet er ledet av følelser, og det er ledet av verden, det er ledet av – og hvem er det som styrer verden? Det står i Bibelen – Det er fienden. Så – ja – absolutt tror jeg på onde krefter (kvinne 24 frikirke).

Informanten tenker at vi «lever i kjøttet» i en verden som er styrt av djevelen. Derfor må hun «hele tiden knyttet meg til Gud», og en viktig måte å gjøre dette på er ved å lese i Bibelen.

6.6 HOVEDPUNKTER

- Mange oppgir at de synes Bibelen er en tung og vanskelig bok. Dette skyldes språkbruken, omfanget og at deler av innholdet ikke er fengende.
- En viktig praktisk grunn til at mange ikke leser mer er det de ikke har tid.
- Flere sier at det det kan være vanskelig å finne motivasjon til å lese, spesielt hvis de må lese alene og på eget initiativ.
- Flere informanter sier at de generelt leser lite, noe som skaper en høyere terskel for bibelbruk.
- Noen av informanter med tilknytning til Den norske kirke understreker at bibellesning bare er én del av at større trosliv at man derfor ikke alltid trenger å ha dårlig samvittighet, hvis man ikke leser. To av informantene med tilknytning til frikirker beskriver en åndskamp mellom gode og onde krefter, og at bibellesning er et middel i denne kampen, samtidig som at det er noe onde krefter ønsker å hindre.

7. MOTIVASJON TIL BIBELBRUK

7.1 INNLEDNING

Hvorfor velger man å bruke tid på å lese i Bibelen? Hvorfor bærer man med seg en Bibel i veska? Hvorfor laster man ned en Bibel-app på telefonen? I dette kapittelet skal vi studere hvorfor man leser og hva som motiverer til bibelbruk. Tidligere har vi også diskutert hvordan en rekke faktorer kan tilrettelegge for bibelbruk, slik som bibelgrupper, digitale hjelpemidler og så videre. I dette kapittelet diskuterer vi overordnede grunner til å lese: Hvorfor respondentene i det hele tatt ønsker å lese og hva som motiverer dem til dette?

7.2 Å LESE BIBELEN ER ET MØTE MED GUD

Den kanskje viktigste årsaken til at man leser Bibelen, er at informantene ser på det som en sentral del av det å være kristen og det å ha en kristen tro. Det å lese Bibelen er «mat for troen» og en mulighet til å møte Gud. Spesielt mange av informantene som er tilknyttet frikirker vektlegger sterkt disse tingene.

Intervjuer: Hvis jeg spør: Hvorfor leser du i Bibelen? Hva vil du svare da?

Nei, det er jo fordi at det er Gud som taler til meg i Bibelen da. Og så tror jeg at Gud møter oss i Bibelen, og det å være kristen er å ha fellesskap med Gud. [...] Jeg leser mye annen litteratur, annen oppbyggelseslitteratur. Men det har ikke vært det samme som å lese i Bibelen. Det er noe meget bra [ved] å være i direkte kontakt med teksten. [...] Så merker jeg også at det er en egen kraft, eller hva jeg skal si – noe eget da. Jeg merker når jeg leser Bibelen at [jeg] får en indre fred. [...] Du merker du har et møte med Gud. Så er det et veldig sterkt språk i Bibelen. Gud har inspirert Bibelen, ikke sant. [Han] kommer til oss gjennom Ordet da – et levende ord (mann 27 frikirke).

Bibelen «vil nære troen min» (kvinne 26 frikirke). Det er «en måte å bruke tid med Gud på» (kvinne 24 frikirke). Å lese Bibelen styrker og nærer troen og er et samvær med Gud og gir veiledning:

[Bibelen] sier hva Jesus har gjort for oss og gir veiledning til hvordan vi skal leve, og Den hellige ånd gis gjennom bibellesning. Det er middelet både for å ta imot Guds nåde og vise hvordan vi skal leve (mann 27 frikirke).

For noen av informantene kan Bibelen også gi en spesiell kunnskap; det er som om Gud, gjennom Bibelen, taler direkte til dem i den situasjonen de er i:

La oss si når du opplever at ordene taler til deg. Det er veldig [vanskelig] å forklare hva det betyr. Men at de ordene som står der virkelig er liksom inn i ditt liv [sic.], enten ved at de peker på ting eller at de trøster deg eller gir deg en viss styrke, eller at – at du bare: Oj, dette har jeg virkelig ikke tenkt over før! Men dette skjønte jeg nå (kvinne 26 frikirke).

Én informant beskrev hvordan hun kunne få åpenbaringer av å lese i Bibelen:

Men så fikk jeg en åpenbaring bare av å lese Bibelen [...] sånne ting som gjør at *shit* – Gud er ekte. Gud snakker, og det er ikke [med] en stor, brølende stemme. Når han snakker, må han snakket gjennom ordet sitt. Så ... det var veldig spesielt – en egen menig med å møte Gud på den måten. Og jeg tror det gjorde en forskjell. Det gjorde at uansett om jeg er opp og ned, så – det har skjedd – ingen kan ta det fra meg. [...] Det var så vanskelig å lese Bibelen, og jeg bare satte meg ned og sa: Jeg skal ikke sovne, og jeg skal lese! Og jeg klarte det. Og det var som om det ikke var av meg selv. [...] Jeg vet ikke hvordan jeg skal forklare det, men ... man kan jo kjenne når Gud snakker (kvinne 22 frikirke).

Kun denne informanten beskrev en slik type åpenbaring i møte med Bibelen, men flere andre, spesielt de med tilknytning til frikirker, vektla at det å lese Bibelen er et møte med Gud som kan gi spesiell innsikt.

En beslektet årsak til å lese Bibelen som flere vektla, var at Bibelen kan gi trøst i vanskelige situasjoner og at den kan styrke troen når man tviler.

Jeg er ikke veldig god på å plukke opp Bibelen og sette meg ned og lese hver eneste kveld. Det er veldig ofte hvor man ikke har det så bra, at man da søker det. Og det er jo først og fremst da jeg gjør det. Eller hvis jeg har lest en skummel bok eller sett en skummel film, så blir jeg litt sånn: Å, nå trenger jeg bare noen sånne *comforting words*. Men jeg prøver jo å be når ting ikke er bra, og når ting er bra. [...] Si man trenger trøst, så syns jeg det er veldig lett å slå opp i Salmene, for eksempel, eller Jesaja-bøkene, for der er det veldig mange fine ord. [...] Mange av de ordene som står skrevet i Bibelen, treffer mennesker i forskjellige situasjoner i livet. Jeg tror at disse ordene er skrevet til menneskene for at vi skal lære om Gud. Og det er liksom lett å lese det når du har det fælt da, for da lurer du ofte på hvorfor du har det fælt. Mens når man er fornøyd og lykkelig, så sitter du ikke der og lurer på hvorfor du er det, nødvendigvis. Da har du det bare bra, ikke sant (kvinne 20 frikirke).

Bibelen kan gi trøst og perspektiv og mening, spesielt når livet er vanskelig. Samtidig var det andre informanter som hadde et mer ambivalent forhold til Bibelen. En mann med tilknytning til Den norske kirke fortalte at Bibelen ikke automatisk hjalp mot tvil:

[Tvil] kommer litt snikende fra tid til annen. Er [kristen tro] noe [jeg] har lyst til å bygge livet [mitt] på?

Intervjuer: I sånne stunder: Lar du bare tida gå eller gjør du noe spesielt?

Nei, jeg er glad i å tenke da, så jeg tenker. Jeg kan ikke akkurat si at jeg blar opp i Bibelen, og at jeg leser et vers og [tenker]: Nå ordner alt sammen seg – nå er liksom alt sammen ordna. Men jeg kan kanskje tenke på et bibelvers, kanskje høre på noe musikk. [...] Alt fra tvil til tro opplever jeg da, i møte med Bibelen (mann 19 Dnk).

Dette var riktignok en informant som sa at han likte å både tro og å tvile og å bli utfordret på sin tro, så det at Bibelen også kunne skape tvil, var ikke nødvendigvis noe negativt for han. Samtidig viser sitatet at Bibelen ikke var noe som ga han entydig ga trøst eller styrket troen. Han uttrykte heller skepsis til de som brukte Bibelen som «et bedøvelsesmiddel»:

Jeg tror det er mange som tar tak i Bibelen og tenker at hvis jeg bare leser nok i Bibelen, så løser alt løser alt seg. [...] Har du dette problemet, les det bibelverset! Så tenker jeg sånn: Njaa, det er kanskje ikke så enkelt (mann 19 Dnk).

En annen kvinne, som også var tilknyttet Den norske kirke, fortalte at i vanskelige perioder, så var Bibelen ikke en kilde til trøst eller innsikt:

Fordi at jeg har egentlig en idé om at [å lese i Bibelen] er noe jeg bør gjøre og at det er noe som er bra. Men personlig så har jeg i det siste året hatt veldig mye tankespinn, og det har vært mye å tenke på. Så da har jeg kanskje følt litt på at å sette meg ned og lese i den der boka om mening og tro og liv og bla-bla-bla – at det blir voldsomt, kanskje. At det ikke har vært det jeg har trengt i øyeblikket (Kvinne 23 Dnk).

Selv om ikke Bibelen alltid var en kilde til tro og trøst, var det likevel gjennomgående at Bibelen ble sett på som en spesiell bok som har en sentral rolle i kristent trosliv, og flere vektla også at det å lese Bibelen kan gi et spesielt møte med Gud gjennom Guds ord.

7.3 Å LESE BIBELEN GIR KUNNSKAP

Mange av informantene leser altså Bibelen fordi de ønsker å møte Gud og gi næring til egen tro. Samtidig vektla mange en annen motivasjon, nemlig et ønske om å få mer kunnskap om

det som står i Bibelen. Flere av informantene uttrykte at som kristen bør man ha kunnskap om Bibelens innhold, og at man «kan ta lærdom av [Bibelen] både på det åndelige og det faglige», som en informant uttrykte det (kvinne 24 frikirke). Sagt på en annen måte: Bibelen har en åndelig side, men den har også en «faglig» side (dette uttrykket ble brukt selv om denne informanten selv ikke studerte teologi eller lignende) – noe man kan lære mer om ved å få kunnskap om innholdet og kunnskap om de ulike delene av Bibelen, hvordan de henger sammen, ulike oversettelser og noe om Bibelens historiske kontekst. En annen informant, som studerte teologi, uttrykte det på denne måten, når han ble spurt om hvorfor han leste Bibelen:

Nei, det er jo for å finne ut av hva jeg tror på. Det føles til dels som en del av min religiøse plikt, som kristen, å lese Bibelen. [Og] også for å få mer oversikt over de forskjellige tingene som står i Bibelen. For å få mer kunnskap. For det er jo en gedigen bok med utrolig mye i seg (mann 25 Dnk).

Informantene er del av ulike kristne miljøer hvor Bibelen gjerne nevnes, diskuteres og er en naturlig referanse. De blir derfor nysgjerrige selv på hva som står der:

[Jeg leser Biblene på grunn av] nysgjerrighet på det som står der. Både fordi det er spennende ting, og det er spennende historier. Når man er i et miljø der det er så mye som handler om det som står i Bibelen, så blir man jo nysgjerrig på hva står faktisk der. Og så er det fordi jeg finner inspirasjon (kvinne 23 Dnk).

En annen informant får lyst til å lese i Bibelen fordi Bibelen brukes i debatter i Den norske kirke:

Nå har det vært mye debatt de siste årene i kirka. Om man da bruker bibeltekster som argumenter: Det motiverer meg for å lese og se: Holder dette vann (mann 24 Dnk)?

I kristne miljøer hvor Bibelen har en type autoritet og brukes i diskusjoner, så vil bibelkunnskap gjøre deg i stand til å både forstå og delta i slike debatter. Innenfor en protestantisk tradisjon er Bibelen sentral kilde til tro og kunnskap. Å kjenne til Bibelen gjør derfor at man kan være sikker i egen tro og sikrere på hva man mener:

Jeg mener at det vi vet om kristendom generelt får vi gjennom Bibelen. Det er det eneste pålitelige, føler jeg da. Så for å faktisk kunne forstå hva du selv mener, så er det lurt å lese. [...] Jeg tenker at det er alltid greit å ha lest det selv. [...] Da vet du bedre hva du mener (mann 20 frikirke).

Flere av informantene nevner at de har fått hjelp til mer kunnskap og bedre forståelse av Bibelens innhold ved hjelp av god forkynnelse, bibelgrupper og av andre med mye bibelkunnskap.

Intervjuer: Hva kan åpne opp Bibelen og gjøre den mer forståelig?

God forkynnelse kan være med å åpne opp Bibelen [...] Den sprengkraften som ligger i veldig mye av teksten går ofte litt hus forbi (mann 24 frikirke).

En annen informant reflekterer rundt hva som kan gjøre Bibelen mer forståelig, og nevner flere ulike faktorer:

Det å ha en bibelgruppe, det har jeg jo hatt en del år, med litt ulike folk. Vi samles og går igjennom en tekst. Og det er klart, det er en veldig konkret hjelp, for at nå jobber vi med Matteus, og så har vi kommet fram til ting sammen. Man blir jo tvunget til å lese også. Og ellers så er det å gå i en sammenheng der [det] forkynnes til hjelp. Gjennom bibeltimer eller gjennom prekenene på søndagene. [...] Jeg opplever det i hvert fall veldig givende å høre de som har jobba mye med grunnspråkene. Altså teologene eller de som er veldig interessert. Ofte så er det noen dører som åpnes opp nettopp ved at man kan grunnspråket, og ser hva egentlig betydningen var bak. Og det at man har jobba mye med Bibelen som helhet. [...] Jeg tenker at det viktigste for å åpne opp tekstene er nettopp at jeg får bakgrunnsinformasjon og skjønner sammenhengen det står i (kvinne 26 frikirke).

Som vi ser er bibelgrupper, bibeltimer og forkynnelse noe som kan bidra med bedre forståelse av Bibelen. Dessuten synes hun det er givende å snakke med de som har kunnskap om grunnspråkene og som har en helhetlig forståelse av Bibelen.

Det er ikke et poeng å skille sterkt mellom det å lese Bibelen for å møte Gud og for å søke kunnskap. Dette må ses på som to sider av samme sak. Bedre kunnskap legger til rette for tro, og tro gjør at man ønsker å lese og forstå Bibelens innhold. Likevel gir det til en viss grad analytisk mening i gjør dette skillet, siden informantene ofte snakket om disse to årsakene på lesning på litt forskjellig måte. Noen av informantene hadde mye kunnskap om Bibelens innhold, den historiske kontekst, grunnspråket og ulike oversettelser. De leste og studerte Bibelen delvis fordi de ønsket å lære mer om disse tingene. Samtidig kunne både disse og andre informanter beskrive at de leste Bibelen for å møte Guds ord og fordi det er en del av det å være kristne

7.4 HOVEDPUNKTER

- Man leser i Bibelen fordi det er en måte å møte Gud på og fordi det er en viktig del av det å være kristen.
- Flere leser Bibelen fordi det styrker troen, kan være trøstende og kan hjelpe mot tvil.
- Noen av informantene opplever også Bibelen gir kunnskap og rettleiding ved at den taler direkte til dem og deres livssituasjon.
- Informantene er del av kristne miljøer hvor Bibelen refereres til og brukes når man argumenterer. Dette gjør at de selv ønsker å lære Bibelen å kjenne.
- Bibelgrupper, bibeltimer, god forkynnelse og kunnskap om Bibelens historiske og språklige sider kan gjøre Bibelen mer relevant og lettere å forstå.

8. KONKLUSJON

Dette rapporten har presentert kvalitative analyser av hva elleve unge informanter fortalte oss om bibelbruk. Innledningsvis skrev vi at rapporten kan ses på som svar på fire overordnede spørsmål. Etter at metode og teori ble diskutert i kapittel 2 og 3, så ble disse fire spørsmålene besvart i hvert sitt kapittel. I dette siste kapittelet vil vi nå oppsummere disse svarene.

1. Hva kjennetegner informantenes tidligere erfaringer med bibelbruk i barndom og oppvekst?

De fleste informantene har tidligere erfaringer med Bibelen fra ung alder. Det gjelder både informanter med bakgrunn i Den norske kirke, og informanter med bakgrunn fra frikirkelige miljøer. Viktige forhold som påvirker omfang og regelmessighet av bibellesning, er hva slags forhold de enkelte informanter har hatt til bibellesning i barndom og ungdom, og hvilke idealer knyttet til bibellesning som finnes i deres nåværende trosomgivelser.

2. Hva slags omfang og form har informantenes bibelbruk?

Våre intervjuer tyder på at medlemmer av frikirkelige menigheter leser langt mer i Bibelen enn medlemmer av Den norske kirke. Dette samsvarer med funn i tidligere kvantitative undersøkelser (Rafoss 2017). Vårt inntrykk er at det er et større fokus både på regelmessighet og hyppighet i frikirkene, selv om det også her er variasjoner.

Flere informanter trekker frem bibelgrupper og bibeltimer som svært positive erfaringer og noe som fører til mer lesning og større forståelse av Bibelens innhold.

Når det gjelder digitale hjelpemidler, så har de fleste informantene et pragmatisk forhold til disse. Digitale hjelpemidler brukes ofte som supplement til ordinær bibellesning i forbindelse med reiser og når man ikke har tilgang til en fysisk bibel – og til digitale leseplaner og når man vil søke på et ord eller et bibelvers. Mange uttrykker likevel at de foretrekker å lese i en fysisk bibel, spesielt hvis man skal lese seriøst og sammenhengende. Flere av informantene uttrykker også en spesiell tilknytning til bestemte fysiske bibler, gjerne bibler de har fått i gave. Noen av informantene har også et svært bevisst forhold til hvilke bibeloversettelser de bruker. Det er en tendens til at medlemmer av frikirker foretrekker oversettelser som de opplever som mer konkordante (tekstnære).

3. Hva hindrer bibelbruk?

Informantene forteller om ulike forhold som kan hindre bibelbruk. Flere snakker om at Bibelen kan oppleves som tung og vanskelig. Dette skyldes delvis språkbruken, innholdet og omfanget. Deler av Bibelen, slik som evangeliene, oppleves som enklere å lese, siden de fremstår med en tydelig narrativ struktur. Flere informanter forteller også at de generelt ikke leser mye, noe som skaper en høyere terskel for bibelbruk. De sier også at det kan være vanskelig å finne motivasjon og lyst til å lese, spesielt hvis man må gjøre det alene og på eget initiativ.

Informanter med tilknytning til frikirker vektlegger i større grad at det er en plikt og nødvendig å lese regelmessig. Noen av de unge knyttet dette til en åndskamp mellom Gud og djevelen. Bibellesning er et middel i denne kampen, samtidig som at det er noe de onde kreftene ønsker å hindre. På den andre siden se vi at noen av informantene med tilknytning til Den norske kirke understreker at Bibellesning bare er én del av et større trosliv, og at man derfor ikke alltid trenger å ha dårlig samvittighet, hvis man ikke leser.

4. Hva motiverer til bibelbruk?

Alle informantene er opptatt av å lese i Bibelen og mener dette er viktig, selv om det er stor variasjon i hvor ofte og hvordan de leser. En viss grad av bibelkunnskap og en viss grad av lesning blir sett på som en del av det å være kristen. Bibelen er en måte å møte Gud på og en kilde til kristen kunnskap. Flere leser Bibelen fordi de mener de kan styrke troen. Noen leser også når de er i en vanskelig situasjon og trenger trøst, eller når de kjenner religiøs tvil. Noen av informantene opplever også Bibelen gir kunnskap og rettledning ved at den taler direkte til dem og deres livssituasjon. Vi ser en forskjell mellom informantene: De med tilknytning til frikirker vektlegger i større grad verdien av regelmessig bibellesning, som en oppbyggelig aktivitet og en måte å møte Gud på.

Informantene er også del av kristne miljøer hvor Bibelen refereres til og brukes når man argumenterer. Dette gjør at de selv ønsker å lære Bibelen å kjenne. Flere sier også at bibelgrupper, bibeltimer, god forkynnelse og kunnskap om Bibelens historiske og språklige sider kan gjøre Bibelen mer relevant og lettere å forstå.

9. LITTERATURLISTE

- Ammermann, Nancy (red.). 2006. *Everyday Religion: Observing Modern Religious Lives*. New York: Oxford University Press.
- Ammermann, Nancy. 2016. "Lived religion as an emerging field: An assessment of its contours and frontiers", *Nordic Journal of Religion and Society* 29 (2) 2016, s. 83–99.
- Bangstad, Sindre. 2018. *Tros- og livsynsmangfold i Oslo kommune*. KIFO-rapport 2: 2018. Oslo: KIFO.
- Bender, Courtney. 2003. *Heaven's Kitchen: Living Religion at God's Love We Deliver*. Chicago: University of Chicago Press.
- Hall, David (red.) 1997. *Lived Religion in America*. Princeton: Princeton University Press.
- Høeg, Ida Marie. 2009. "Velkommen til oss." *Ritualisering av livets begynnelse*. Doktorgradsavhandling, Institutt for religionsvitenskap, Universitetet i Bergen.
- Johannessen, Lars E. F, Tore Witsø Rafoss, Erik Børve Rasmussen. 2018. *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, Steinar. 1997. *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Ad Notam/Gyldendal.
- McGuire, Meredith B. 2008. *Lived Religion: Faith and Practice in Everyday Life*. New York: Oxford University Press.
- Orsi, Robert A. 1985. *The Madonna of 115th Street: Faith and Community in Italian Harlem, 1880–1950*. New Haven: Yale University Press.
- Rafoss, Tore W. 2017. *Nordmenns bibelbruk*. KIFO-rapport 1: 2017. Oslo: KIFO.

10. APPENDIKS: INTERVJUGUIDE

Gi en muntlig presentasjon av formålet med undersøkelsen. Presenter praktiske forhold knyttet til intervju, inkl. rett til å nekte å svare eller trekke seg.

Bakgrunnsspørsmål

- Hva heter du og hvor gammel er du?
- Hvor i landet kommer du fra?
- Hva driver du på med av studier eller jobb?
- Tilhører du et trossamfunn? I så fall, hvilket?
 - Hvor ofte går du på møter? Deltar du i andre aktiviteter i trossamfunnet?

Hvordan vil du beskrive ditt forhold til kristen tro og bibellesning da du vokste opp?

- Har du en religiøs bakgrunn?
- Var dine foreldre religiøse da du var ung?
- Var dine venner religiøse da du var ung?

Om Bibelbruk

- Leser du mye i Bibelen?
 - Hvordan leser du? Alene, i gruppe?
 - Hvor og når leser du?
- Bruker du digitale plattformer for å lese eller dele og diskutere bibellesning?
- Er det spesielle deler av Bibelen du leser? Hvilke?
- Har du et forhold til Bibelen som et fysisk objekt? Tar du med deg bibelen når du går ut eller er på reise? Har du en spesiell utgave?
- Er det spesielle oversettelser du foretrekker?
- Hvorfor leser du i Bibelen?
- Hva motiverer deg til bibellesning?
- Er det noe som hindrer bibellesning?
- Når ble du introdusert til Bibelen først gang?
- Hva slags tidligere erfaringer har du med Bibelen og bibellesning?

Om religiøse forestillinger og sosiale forhold

- (Prøv å få informanten til å beskrive dybden og innholdet i sin religiøse tro. Hvis det er relevant, så knytt dette gjerne opp til bibelbruk. Forsøk også å få informanten til å reflektere rundt egen tro i forhold til generelle samfunnsmessige forhold.)
- Kan du si litt om din kristne tro? Hva du tror på?
- Hvordan vil du beskrive betydningen av troen i ditt liv?
- Opplever du tvil? Hvordan forholder du deg til det?
- Har du venner som er ikke-religiøse eller som har en annen religion? (Hva slags relasjoner har du til disse? Er det et problem hvis man ikke tror på det samme?)
- Hvordan er det å ha en kristen tro i et land hvor mange ikke tror og mange tror på andre religioner, slik som Islam?
- Føles det naturlig å snakke om egen tro med folk du ikke kjenner så godt, eller er det noe du holder tilbake?
- Det at du er kristen, former det hvordan du ser på samfunnsspørsmål? Kan du gi noen eksempler?

Rapporten presenterer kvalitative analyser av unge nordmenns bibelbruk. Unge informanter i slutten av tenårene og i begynnelsen tyveårene er blitt intervjuet om livsløp, tro, meninger og om Bibelen. Med utgangspunkt i dette datamaterialet, undersøker rapporten hva som kjennetegner erfaringer med bibelbruk i barndom og oppvekst. Rapporten analyserer også hvordan, hvor og hvor ofte Bibelen brukes. Det legges spesielt vekt på hva som motiverer til, og hva som hindrer, bibelbruk. Analysene bidrar med ny og unik kunnskap om bibelbruk, og rapporten er relevant for alle som ønsker å forstå hva som kjennetegner kristen tro og tvil blant unge i Norge i dag.

KIFO Rapport 2018: 3

Rapporten er utgitt av:

KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning
Nedre Slottsgate 2B, 0157 Oslo

www.kifo.no
kifo@kifo.no

© KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning, 2018
ISBN 978-82-92972-49-6
ISSN 0807-7517